

Din gårds historia rapport xx

Gården Xxxx

i

Xxxx socken

Landskap

Xxxx 11:1

EXEMPEL

Producerad 2022
av GeoITkonsulten Sverige

Adress:
GeoITkonsulten Sverige
c/o Helen Grenler
Maltesholmsvägen 190 lgh 1203
165 62 Hässelby

Kontakt:
Tel. 073-8422025
Webb: www.geoitkonsulten.se
E-post: helen@geoitkonsulten.se

Godkänd för F-skatt

Administrativa uppgifter om Gården xxx

Gården med adressen Xxx xxx, ligger idag i Xxx kommun, Xxxx län. Om man tittar på äldre administrativa indelningar har gården haft beteckningen 2 inom byn Xxx i Xxx socken, Xxx härad, i Xxxland. Fastighetsbeteckningen är idag 11:1 men har tidigare varit 2:22 (Ägostyckning 1912), 2:5 (Laga skifte 1900), 2:2 (Laga skifte 1850) och Litt D 2:1 (Laga skifte 1837).

Arkivbeteckning för Xxxx socken kyrkoarkiv i Nationell Arkivdatabas (NAD) är SE/XXX/1000000.

De historiska kartorna

Byn Xxxx har anor åtminstone från 1600-talet. Det finns digitaliserade mantalslängder från åtminstone 1646 och framåt, där man kan läsa namnet Xxxx. Där står namnen på fyra män som bör ha varit ägarna till de fyra gårdarna i byn. Enligt ortnamnsregistret anger man året 1542 som första omnämnande.

Men det finns inga digitaliserade gamla kartor så långt tillbaks med byn Xxxx. Den äldsta kartan är en geometriska avmätning av byn och dess mark från 1704. Här kan man se att det var fyra gårdar i byn.

Den gård som undersöks i denna rapport hade 1704 beteckningen A. Huset och tomten låg då omkring 60 m nordnordost om nuvarande gårdsplan. I texten kring själva kartbilden ser man namnen på ägarna till de olika gårdarna. För gården C står det inget namn bara Cronohemmanet. På kartan har huset streckats. Av texten framgår att man fördelat åker och äng mellan gården B och C. Anledningen till karteringen är en delning mellan dessa två gårdar. Gården C finns inte kvar vid senare karteringar. Förmodligen kan det vara denna gård som flyttade söderut och blev det som på 1830-års lagaskifteskarta fått beteckningen F (2:1).

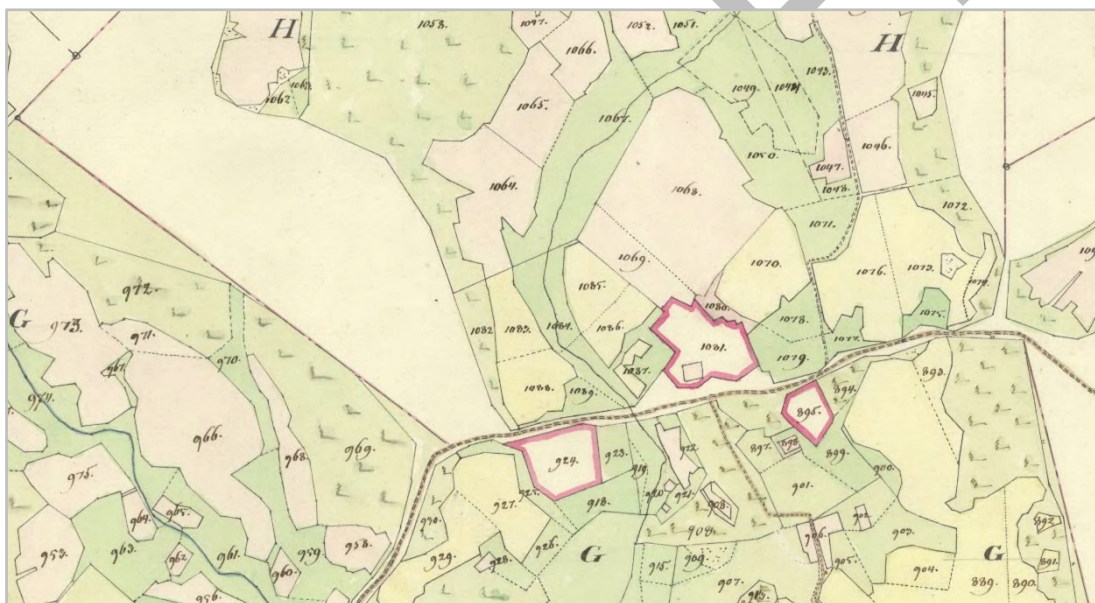

Utsnitt ur karta från Geometrisk avmätning av Xxxx från 1704

Om man studerar 1704-års karta ser man Bodbäcken som rinner genom byn, norr om gården D. Man kan även se en bro över bäcken och lite längre nedströms en liten kvarn. Enligt Fornsök, som är Riksantikvarieämbetets databas över Sveriges forn- och kulturlämningar, finns det en stenvalvsbro där den gamla vägen går över Bodbäcken. Kvarnen har förmodligen varit en liten skvaltkvarn som inte lämnar så mycket spår efter sig.

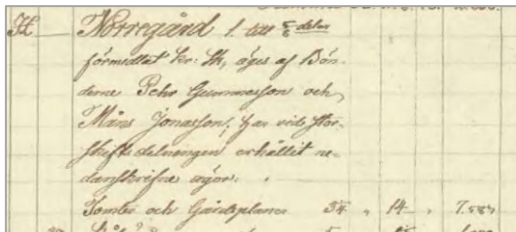
Laga skiften och avstyckningar 1800-tal

Åren 1830-1837 gjordes ett laga skifte av byarna i Xxxx socken. På lagaskifteskartan över byn kan man se att den här undersökta gården fått beteckningen H (4:1). Det finns inte hussymboler på denna karta, men tomterna är markerade med en tjockare röd linje. Vid laga skiftet hade gården flyttat från sitt läge på 1704 års karta och ligger ungefär på sin nuvarande plats. De gårdar som på 1700-talskartan hade beteckningarna B och D ligger kvar och har fastighetsbeteckningen G (3:1). Den nordligaste av dessa ligger på samma plats som gården på Xxx 3:6 ligger idag.

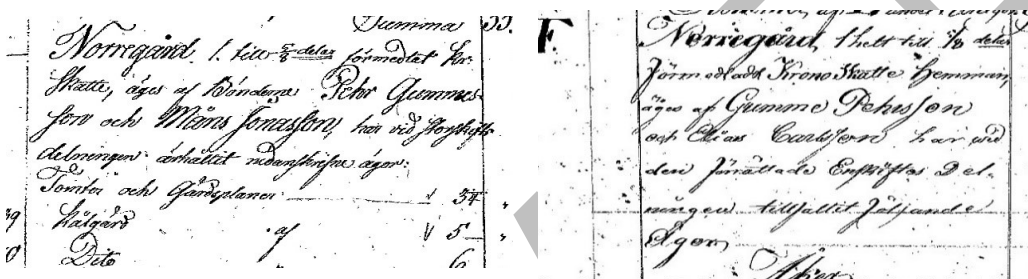

I texterna till de olika skifteskartorna för Xxx, kan man se att Xxxgård ägdes av två personer. Vid Storskiftet 1818 ägdes gården av Pehr Gummesson och Måns Jonasson.

Text till Storskifteskartan över Xxx från 1818

Arbetet med skiftet pågick i flera år så lite längre fram i dokumentationen kan man se att det skett ett ägarbyte. 1820 ägs Xxx av Gumme Pehrsson (son till Pehr Gummesson) och Måns Jonasson. När Enskiftet genomfördes 1826 var ägarna Gumme Pehrsson och Elias Carlsson.

Text till Storskifteskarta från 1821 och Enskifte 1826 över Xxx

Häradsekonomiska kartan från 18xx

Den häradsekonomiska kartan är en tryckt karta över delar av Sverige, från mitten/slutet av 1800-talet till början 1900-tal. Den finns över stora delar av södra Sverige och delar av norra och har en fast bladindelning. I den södra delen av Sverige trycktes den i skala 1:20 000. I den här delen av Sverige gjordes den häradsekonomiska kartan mellan 189x och 191x...

Generalstabens karta över Sverige 18xx

Generalstabens karta över Sverige är en tryckt karta från slutet av 1800-talet till början av 1900-talet, som finns över stora delar av södra Sverige och delar av norra. I den här delen av Sverige finns den i två versioner...

Den ekonomiska kartan över Sverige från 195X

Den ekonomiska kartan över Sverige är en tryckt karta över Sverige som gjorts i flera omgångar under mitten till slutet av 1900-talet. Den är tryckt i skala 1:10 000. I det här området finns den från 1955...

Xxxx i kyrkböckerna

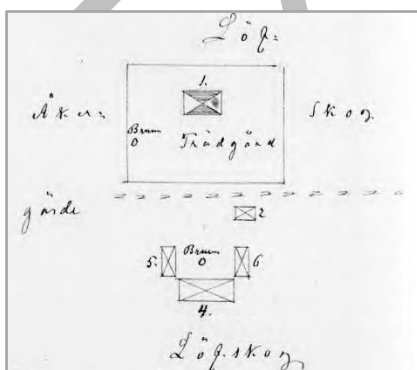
Det finns husförhörlängder och församlingsböcker för Xxxx socken från 1747 och framåt. I den första digitaliserade husförhörlängden från 1747-1753 har man bara ha skrivit in männen på de som ägde gårdarna. Efter det tas alla som bodde på respektive gård i socknen upp. Med några glapp finns det digitaliserade husförhörlängder fram till 1894 och församlingsböcker från 1895 till och med 1943. Det saknas husförhörlängder för 1781-1795 och 1797-1799.

När man följer byn Xxxx i husförhörlängderna ser man att det funnits fyra gårdar redan från den första längden. I länden 1807-1824 dyker det upp de femte gård i Xxxx. Dessa fem gårdar finns med ända till och med den sista digitaliserade församlingsboken 1933-1943. Man hittar även många som bott på ägorna till gårdarna i byn. De har bott i mindre hus och torp och tjänstgjort inom byn eller socknen.

Brandförsäkringar

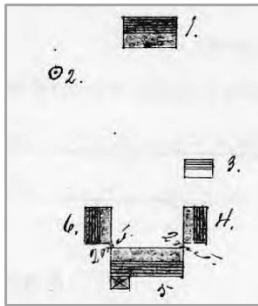
Sedan slutet av 1700-talet fanns det möjlighet att teckna brandförsäkring för sin gård genom Allmänna brandförsäkringsverket (bildades 1808, tidigare Allmänna brandförsäkringsfonden). I samband med tecknandet gjordes en värdering av byggnaderna och vilket brandskydd gården hade. Det finns digitaliserad dokumentation av dessa värderingar av gården Xxx från 1820, 1896, 1906, 1913, 1914 och 1923. Husen beskrivs i dessa och det finns även en planritning över gården i alla utom den från 1820. Man kan på så vis följa gårdens förändring i utseende över tid.

I brandförsäkringen från 1896 ser man att gården haft bostadshuset norr om vägen och att ladugårdsbyggnaden haft två flyglar. Utöver det fanns en mindre magasinsbyggnad vid vägen strax norr om den östra flygeln.

Planritning av Xxx i brandförsäkring från 1896.

År 1906 såg gården ut ungefär på samma sätt. Men i en anmärkning står att "samtliga byggnader befinna sig ett synnerligen dåligt skick".

Planritning av Xxx i brandförsäkring från 1906.

År 1913 hade den västra flygeln till ladugården försvunnit. Kanske var den i för dåligt skick att behålla.

EXEMPEL

Människorna på Xxx

Enligt mantalslängden från 1706 och en äldre karta från 1704 hette den förste man som bevisligen bott på gården, Jöns Andersson. Enligt den första husförhörlängden som är från 1747-1743 hette mannen på gården Anders Jönsson. Han var son till Jöns Jönsson. Om man följer mantalslängderna bakåt verkar han ha tagit över gården från sin far 1742. Han var då drygt 20 år gammal. Jöns Jönsson verkar i sin tur ha tagit över gården 1719.Enligt husförhörlängden från 1752 bodde Anders Jönsson på gården med sin hustru Karin Nilsdotter och sin moder. På gården fanns även en piga och en dräng.

1753 dog Anders mor, Giölin Nilsdotter. Hon var då 67 år och änka efter Jöns Jönsson. I juni samma år fick Anders och Karin en dotter. Hon fick samma namn som Anders mor, Giölin. Några år senare, 1760 fick de en till dotter, som döptes till Brita. Knappt två år senare dog deras första dotter, i januari 1762. Hon var då 8 år och 7 månader.

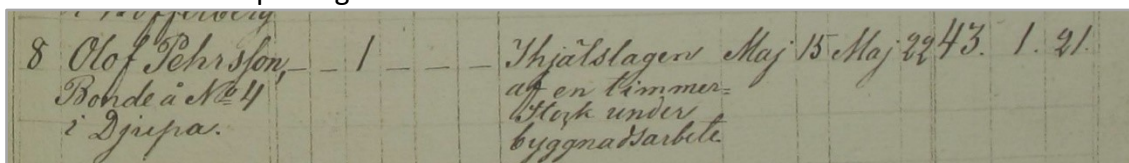
Några månader efter att Anders Jönsson fyllt 50, dog han i maj 1772. Hans hustru Karin Nilsdotter dog i januari året efter även hon drygt 50 år gammal. Dottern Brita blev ensam på gården, tillsammans med drängar och pigor. Hon var då 13 år gammal. Så småningom gifte hon sig med Lars Larsson som flyttade in på gården.

När Brita var 18 år gammal, i januari 1779, födde hon sin och Lars första barn, en dotter som fick namnet Carin. Nästan sex år senare fick Brita och Lars en son i december 1784. Han fick namnet Anders. Med tiden skulle Brita och Lars få sex barn.
... ..

I november 1813 gifte sig Brita och Lars äldsta dotter, Carin och flyttade från gården. Hon var då 34 år gammal. Ett år senare gifte sig sonen Anders. Hustrun hette Barbro Olsdotter. De tog över och drev gården. Anders far, Lars och mor Brita, bodde kvar på gården. Lars var då 61 år. Dottern Elisabeth... ..

Anders och Barbro fick fyra barn tillsammans, en son och tre döttrar. Men den första dottern Brita, som föddes i augusti 1815, blev bara åtta månader. Hon dog i "bröstfeber", alltså lunginflammation. Deras son föddes i februari 1817 och döptes till Lars. Den andra dottern föddes i september 1818. Hon döptes också till Brita, men blev bara drygt två månader. Två år senare föddes dottern Karin. Men Elva dagar.....

Fyra och ett havt år efter att Olof Pehrsson och hans familj flyttat in inträffade en olycka på gården. Den fjortonde maj 1859, när Olof arbetade med ett bygge, blev han slagen så illa av en timmerstock, att han dog. Han var då 43 år gammal och hans hustru Kerstin blev plötsligt änka med fem barn.

För att hjälpa Kerstin Olsdotter att driva gården flyttade en Erik Jonsson in från Ljusdal 1860. Han kom med sin hustru Kristina Olsdotter och hennes dotter Märha. Enligt husförhörlängden blev han "hälftenbrukare". I oktober året efter, 1861, flyttade de till Ovanåker, där de hade sina rötter. I december kom dock en dräng till gården som hette Erik Pehrsson.

Lite drygt ett år senare, i januari 1863 gifte sig änkan Kerstin med drängen Erik. Han var nästan 19 år yngre än henne. Kerstin var då knappt 47 år och Erik 28 år.

Några dagar efter att änkan efter Anders Larsson, Kerstin Olsdotter fyllt 81 år i mars 1868, dog hon. Hon hade bott kvar på gården som "undantagshjon" även om hon var mor till den förre ägaren.

Under de följande åren flyttade de flesta av Kerstin Olsdotters barn från gården för att studera, gifta sig eller arbeta. Den sista oktober 1875 gifte sig hennes yngsta dotter Margta med Per Persson, som flyttade in på gården. I april 1885 dog Kerstin Olsdotter i lungsot. Hon hade då hunnit fylla 69 år. Hennes make Erik Persson var 50 år då han blev änkeman.

Det blev dottern Margta Olsdotter och hennes man Per Persson som drev gården vidare. Hennes far Erik Persson, bodde kvar på gården även efter att en ny familj flyttat in i juni 1889. Per och Margta flyttade till Norra Kyrkbyn under 1890. Den nya familjen som flyttade in var Mårten Olsson hans hustru Marta Olsdotter och deras sju barn. De hann få ytterligare ett barn, en son innan de flyttade vidare till Bollnäs i januari 1893. I husförhörlängden från 1886-1894 har man gjort en notering om att gården ägs av en bruksägare Adolf Unger.

Efter familjen Mårten Olsson, flyttade en familj som hade bott ute på Xx's ägor in på gården. Det var Erik Olsson, som hade titeln Arbetare, hans hustru Mathilda Elisabeth Grönstedt och deras två söner. I september samma år, 1893, fick de en son till. Men han blev bara fem månader. I maj 1895 föddes ytterligare en son, men han blev knappt en månad gammal. I dödboken står det obekant som dödsorsak. Bara två dagar efter sonens död flyttade de till Arbrå.

Även i husförhörlängden 1895-1903 har man skrivit in att ägaren var Adolf Unger. Detta är dock överstruket. Man kan även se att den bonde som flyttade in i november 1896 först står som arrendator, sedan har man ändrat till bonde och ägare... ..

Frågor och tips att kanske utforska vidare

Går det att hitta några lämningar i marken där gården bör ha legat omkring 60 m nno om nuvarande hus?

Finns det något i huset som kan visa när det är byggt. T.ex. inristade årtal eller namn, konstruktionsdetaljer som går att ungefär datera.

Jämför eventuella inristade namn och årtal med förteckningen över vilka som bott på gården. Stämmer det? Ger de ytterligare ledtrådar?

Hos Riksarkivet finns

Lantmäteriet

EXEMPEL

Kyrkböcker 1747-1943 - Husförhörlängder 1747-1894, Församlingsböcker 1895-1943

Bok och år	Sida	Namn	Titel/släktskap	Födelsedatum	Födelseort	Gift	Inflyttad	Utflyttad	Död	Kommentar
1881-1885	34	Per Persson Margta Olsdotter	Bonde Hustru	1853-05-17 1854-12-15	Jerfsö Undersvik	1875-10-31 1875-10-31				
		Erik Persson Kerstin Olsdotter Olof Olsson Westberg Drän o Pigor	G:a Bonden Hustru Son t. Kerstin	1835-01-02 1816-02-25 1857-07-27	Järfsö Ovanåker Undersvik	1863-01-24 1863-01-24	1882-01-11 Åter fr Sthlm	1881-08-22 Stud i Stockholm	1885-04-13	Svärföräldrar Lungsot Kerstins son från tidigare äktenskap
1876-1880	27	Erik Persson Kerstin Olsdotter Olof Olsson Westberg	Bonde Hustru Son t. Kerstin	1835-01-02 1816-02-25 1857-07-27	Järfsö Ovanåker Undersvik	1863-01-24 1863-01-24				
		Per Persson Margta Olsdotter	Måg Hustru	1853-05-17 1854-12-15	Jerfsö Undersvik	1875-10-31 1875-10-31				
1871-1875	22	Erik Persson Kjerstin Olsdotter Karin Margta Per Persson	Bonde Hustru Dotter t. Kjerstin Dotter t. Kjerstin Måg, Make	1835-01-02 1816-02-25 1851-10-08 1854-12-15 1853-05-17	Järfsö Ovanåker Ovanåker Undersvik Jerfsö	1863-01-24 1863-01-24 1875-10-31 1875-10-31		1873		Lysning Gift m. Margta
		Olof Kjerstin Jöns Olsson Per Olsson Westberg	Son t. Kjerstin Dotter t. Kjerstin Måg, Make Son t. Kjerstin	1857-07-27 1847-11-17 1845-11-12 1849-10-14	Undersvik Ovanåker Undersvik Ovanåker	1871-10-23 1871-10-23	1871	1872 1872	1875-07-04	Gift m. Kjerstin Halssot
1866-1870	24	Erik Persson Kjerstin Olsdotter Kjerstin Per Karin Margta Olof	Bonde Hustru Dotter t. Kjerstin Son t. Kjerstin Dotter t. Kjerstin Dotter t. Kjerstin Son t. Kjerstin	1835-01-02 1816-02-25 1847-11-17 1849-10-14 1851-10-08 1854-12-15 1857-07-27	Järfsö Ovanåker Ovanåker Ovanåker Ovanåker Undersvik Undersvik	1863-01-24 1863-01-24				Till åter Gävle 1870

EXEMPEL

EXEMPEL